

БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННА АСОЦИАЦИЯ

БЪЛГАРСКОТО КНИЖОВНО НАСЛЕДСТВО – ЧАСТ ОТ ЕВРОПЕЙСКОТО КУЛТУРНО ПРОСТРАНСТВО

Доклади от
XXVIII Национална конференция на ББИА
Пловдив, 7 – 8 юни 2018 г.

София, 2018

Докладите се публикуват без редакторска намеса. Отговорността за съдържанието им е изцяло на авторите.

Сборникът се публикува с подкрепата на Фондация „Глобални библиотеки – България“, съгласно договор № РД11-00-338/20.12.2017 г. с Министерство на културата.

ISBN 978-954-9837-32-2

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Каталогизация в публикацията

Българското книжовно наследство – част от европейското културно пространство:
Сборник с доклади от XXVIII Национална конференция на ББИА, Пловдив,
7 – 8 юни 2018 г. – София : Бълг. библиотечно-информ. асоц., 2018.

ISBN 978-954-9837-32-2

021/025(063)

1. Библиотеки – конференции
2. Дигитални библиотеки – конференции
3. Книжовно културно наследство – конференции

СЪДЪРЖАНИЕ

Дигитални библиотеки и дигитални ресурси. Виртуализация и електронни услуги

Иван Крачанов. Създаване и развитие на Дигитална библиотека – опитът на Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив	5
Екатерина Дикова. Дигитализирано културно наследство в НАБИС репозиториума – многообразие и специфики	10
Силвия Найденова. Книжовното наследство на Марин Дринов в Централната библиотека на БАН	14
Габриела Вапцарова, Дарина Илиева. Уникална фотоколекция, съхранена по проект с Британската библиотека	17
Радостина Тодорова, Александра Трифонова. Представяне на научното наследство на семейство Валентина и Цеко Торбови чрез инструменти на дигиталната хуманитаристика	23
Петя Георгиева. Дигиталната библиотека на Аграрен университет – Пловдив	30
Силвия Врачовска. Инициативата #VlogOn – разкажи ми за забележителностите в твоя град ...	35

Закрила на културното наследство – стратегии, програми, проекти, стандарти. Разработване, развитие и интегриране на ресурси и продукти

Савина Цонева, Росен Йосифов. Партньорства на РБ „Априлов – Палаузов“ – Габрово в областта на книжовното културно-историческо наследство	36
Юлия Савова. Библиотеките и нематериалното културно наследство	40
Стефка Илиева. БДС ISO 11799:2016 Изисквания за съхраняване на архивни и библиотечни документи	44
Таня Тодорова. Авторскоправен консултант – нова професионална специализация	48

Институциите на паметта и опазване на културното наследство.

Консервация и реставрация на културно наследство

Аница Милева. Библиотеките в цифровия свят	52
Елена Филадска. Регионален археологически музей – Пловдив в опазване и представяне на културно-историческото наследство	55
Весела Делинска. Основни реставрационни дейности и концепции за съхранение на специалните колекции	61
Искра Цветанска. Поглед върху перспективите и дейности, свързани с опазване на колекциите	66
Петко Георгиев. Фотографски архив на нацията – възможности и перспективи	70

Популяризиране на културното наследство. Образователни и обучителни програми. Дигитални компетентности

Таня Пилева. Популяризиране на книжовното културно наследство чрез инициативи с ученици в Пловдивската народна библиотека	78
--	----

Кирилка Страшникова. Развитие на устойчивия туризъм чрез дигитализация на културно-историческото наследство	81
Боряна Козарева. Информационни потребности и информационно поведение на потребителите в библиотеките	84
Деница Димитрова. Дигиталната компетентност – част от обучението по професия „Библиотекар“ и средство за популяризиране на книжовното ни наследство	89
Добринка Стойкова, Деница Димитрова. Професионалното обучение в помощ на опазване на книжовното наследство – възможности и перспективи	94

Издирване, идентифициране, документиране и моделиране на културно наследство. Краеведски аспекти

Габриела Ангелова. Издирване на личната библиотечна колекция на проф. Марин Дринов (1838 – 1906), съхранявана във фонда на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“	100
Кристиана Димчева, Емил Демирев. Споменът през поколенията и времето – „Материали за историята на Варна“	105
Ренета Константинова. Фонд „Академик Михаил Арнаудов“ в системата от фондове на Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе – изграждане, развитие, достъп, динамика	109
Галя Господинова. Чинът на побратимяване според ръкописи №54 и №66, съхранявани в Научния архив на БАН	112
Вася Станоева. Училищната библиотека в духовния живот на малкия град – клуб „Помни и преоткрий!“	118
Калинка Шопова. Колекцията от оригинални картини, дарени на Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив	121
Светлана Хаджиева. Популяризиране на писменото наследство на Родопска планина	126
Анета Донева. Периодичният печат и краезнанието	129
Жана Пенчева, Лиляна Димитрова. Дарителството – една възродена традиция в университетската библиотека на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград	133

Петя Георгиева

Целта на настоящия доклад е да представи стартирания проект на Библиотеката на Аграрния университет – Пловдив за дигитализация на ценните издания в областта на аграрните науки, съхранявани в нея. Реализирането на проекта е възможно чрез успешно сътрудничество с Регионален археологически музей – Пловдив, който осигуряват техника за сканиране на изданията, а за модул се използва този, разработен от фирма „РС-ТМ“, обслужваща от 1994 г. университетската библиотека.

Библиотеката на Аграрния университет е първата библиотека в Пловдив, която стартира изграждането на Дигитална библиотека, която ще се включи и в онлайн платформата Европеана. Освен това, доказването на успешно коопериране с други културни институции е пример за добри практики в реализирането на проекти и изграждането на междуинституционални мрежи за сътрудничество и обмен.

Университетската библиотека – създаване, развитие, колекции и предпоставки за изграждане на Дигитална библиотека

Създаване и развитие

Библиотеката на Аграрен университет – Пловдив е една от най-богатите специализирани селскостопански библиотеки в България. Създадена е през 1945 г. когато е основан и Аграрният университет в Пловдив. Библиотеката е юридически член на БИК, колективен член на ББИА, член на ФНАБИС, от 2017 г. е включена в Международния Стандартен идентификатор за библиотеки – International Standard Identifier for Libraries (ISIL).

Библиотеката на Аграрния университет още през 1978 г. въвежда автоматизирана информационна система за библиографски справки, а от 1986 г. започва автоматизирането на библиотечните процеси. Това я прави една от малкото университетски библиотеки на XX век, въвеждаща отрано информационно-комуникационните технологии в своите процеси.

През лятото на 2017 г. благодарение на ръководството на АУ – Пловдив, се извърши пълно обновяване на фойето, регистратурата и Студентска читалня. Вследствие на извършения ремонт, посещаемостта се увеличи с близо 30%, като голяма част от студентите дори прекарват свободното си време в библиотеката.

Библиотечни колекции

В съответствие с академичния профил на университета се разработват библиотечните колекции. Притежава фонд от 197 000 научни издания в областта на аграрните науки (агрономство, лозаро-градинарство, растителна защита и икономика). Това са библиотечни документи във вид на:

- Книги – включва монографии, сборници, доклади от научни конференции и симпозиуми, учебници и учебни помагала с научен и научно-популярен характер. Характеризира се с езиково разнообразие, включващо издания на български, английски, френски, немски, испански, италиански, руски, латински и други езици.
- Периодични издания – състои се от български и чуждестранни списания, вестници, годишници.

- Справочни издания – обхваща общи и специални енциклопедии, терминологични речници и справочници в различни области на знанието, езикови, двуезични и многоезични речници, наръчници и други издания със справочен характер.
- Дипломни работи и дисертации – събира и съхранява защитени дипломни работи по образователно-квалификационните степени „Бакалавър“ и „Магистър“, както и дисертации за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“.
- Университетски издания – включва всички издания на университета.
- Персонални колекции – състои се от издания, дарени от видни учени в областта на аграрните науки, някои от които са преподаватели от АУ – Пловдив. Те са дарени лично от тях или техни наследници на университета.
- Редки и ценни издания – включва документи с ограничен тираж, стари книги и периодика от 1878 – 1944, книги на редки езици в областта на аграрните науки.
- Електронни ресурси – годишен абонамент на специализирани бази данни и електронни научни международни списания.

НАУЧНА ОБЛАСТ			
Агрономство	Лозаро-градинарство	Растителна защита	Икономика
Физиология на растенията и биохимия	Градинарство	Ентомология	Аграрна икономика
Ботаника и агрометеорология	Лозарство	Фитопатология	Аграрен туризъм
Генетика и селекция	Овощарство	Екология	
Земеделие и хербология	Аграрна механизация	Агроекология	
Животновъдни науки	Мелиорации	Микробиология	
Растениевъдство		Обща химия	
Агрохимия и почвознание			

В библиотеката се извършва проследяване и анализ на цитирания чрез инструментите Scopus и Web of Science. През 2016 г. по инициатива на библиотеката е подписан договор, с който Аграрен университет – Пловдив става пълноправен член на международното независимо сдружение на издателите на академичните и професионални издания – Crossref. По този начин статиите на списание „Аграрни науки“ ще присъстват в международната информационна банка и системата за цитиране и рефериране, като всяка статия получава дигитален идентификационен код (DOI номер).

От 2017 г. Аграрният университет има годишен абонамент за неограничените възможности на програма Grammarly – проверка на правопис, пунктуация, стил на научните текстове на английски език и алгоритъм за детекция на плагиатство.

Предпоставки за изграждане на Дигитална библиотека

От 1994 г. Библиотеката на Аграрен университет е един от първите клиенти на фирма „РС-ТМ“ и използва модулите на програмния продукт „Автоматизирана Библиотека“: Книги, Периодика, Статии, Некнижни носители, Дисертации, Библиографии, Сканиране, Информационно обслужване, Заемна служба, Обмен данни. МЗ, Класификатори, Сервизни функции, Администриране, Информационен бюлетин „Нови книги“. Нова услуга, която въвежда библиотеката от 2017 г., е функцията „Моята библиотека“ – запазване, поръчване, презаписване на книги онлайн.

Изданията до 1986 г. се търсят в традиционния каталог, а всички библиотечни документи след тази година са включени в електронния каталог. Това се явява една от предпоставките да се стартира проектът за дигитализация на стари книги. Друга важна предпоставка е тази, че

библиотеката е една от най-старите селскостопански библиотеки и притежава ценни издания в областта на аграрните науки.

Проект Дигитална библиотека

Идеята за дигитализация на ценни и редки издания идва още през 2017 г., когато по време на ремонтните дейности на библиотеката се установява наличието на изключително богати колекции, за чието съществуване, и то само отчасти, знаят единствено библиотечните специалисти. До ден днешен те остават непознати за академичната общност на Аграрния университет. Има два начина, по които старите агрономически издания попадат в библиотеката. Единият ни отвежда към историята на висшето агрономическо образование в България и създаването му в Пловдив.

През 1921 г. в София се открива Агрономически факултет към Софийски университет. С указ на регентски съвет от 4 август 1945 г. в Пловдив се разкрива университет с два факултета – медицински и агрономо-лесовъден, а през 1950 г. се създава Висш селскостопански институт „Васил Коларов“. В новосъздадения институт се обособяват три факултета – агрономически, технологически и лозаро-градинарски, с добре окомплектовани катедри, лаборатории и помощни звена – учебно-опитни бази и библиотека. Тогава именно книгите от Агрономическия факултет в София се прехвърлят в Пловдив и оттам в обособения ВСИ (от 2001 г. с Решение на 38-то Народно събрание на Република България институтът е преобразуван в Аграрен университет).

Вторият начин за придобиване на ценните издания е чрез дарените персонални колекции от видни агрономически учени както от Аграрния университет, така и от други учебни заведения. Това са проф. Димитър Атанасов, доц. Георги Стойчев, доц. Лилия Маджирова, проф. Иван Чиликов, Русин Филипов, проф. Георги Канарев, проф. Кръстю Кръстев, проф. Иван Ковачев, проф. Иван Дечев, проф. Георги Койнов, проф. Георги Стайков, проф. Марин Дириманов, проф. Георги Сенгалевиц, проф. Тодор Матев, проф. Илия Чешмеджиев, доц. Мария Дойкова, проф. Стойчо Каров.

Известният български писател, Димитър Димов, е също и ветеринарен лекар, професор по анатомия на гръбначните животни. От 1946 г. е доцент в Агрономическия факултет в Пловдив и докато живее в общежитията на института написва романа си „Тютюн“, издаден през 1951 г. Библиотеката получава първото издание на романа като дарение.

Голяма част от откритите стари издания отговарят на критериите за обособяването им като редки и ценни издания в областта на аграрните науки, с което се различават от останалия книжен фонд в библиотеката:

- Отдалеченост на времето на тяхното издаване: XVIII – XIX век (Bauegem, Petrus J. Prijs-verhandeling over de Ontaarding der Aardappelen. Dordrecht, MDCCLXXXII, 1782).
- Форма и размер на книгата: 10 – 17 см (Доспевски, С. Нарочна книга на земеделеца и скотовъдеца за 1919 г. София, 1919, 14 см; Горанов, Георги. Заразителните болести по птиците и тяхното лекуване. София, 16 см).
- Принадлежащи към специална селскостопанска поредица: (Популярна земеделска библиотека „Селско стопанство“).
- Отпечатъци от специализирани селскостопански издания (Атанасов, Д., Хр. Ковачевски. Нови паразитни гъби в България. Отпечатък от „Известия на Българското Ботаническо дружество, III, 1929).
- Библиофилски издания: издания с автографи, с екслибриси, с посвещения: Шкипърнева, Ц. Катихизисъ за земледелие-то или Първоначално изучаваніе на Земледелие-то за в училищата и за секиго, извлечено изъ най-новы-те ръководства. Цариград, 1874 (с автограф); Чолаков, Жеко. Резултати от подобрителната работа с меката пшеница. Садово, 1942 (с посвещение).
- Книги с готически шрифт.

- Книги с особено голямо значение от персоналните колекции на библиотеката (книги от фонда на проф. Димитър Атанасов – фитопатолог – първи доцент и преподавател в Агрономическия факултет на СУ; Петров, Ал. Принос за проучване коневъдството в България – Кабиюк. София: Държ. печ., 1927).

Стартиране на проекта

Достъпът до ценното книжно наследство на Библиотеката на АУ е възможно чрез неговото правилно популяризиране, а именно, чрез дигитализацията му и представянето му в интернет пространството. Новите информационни технологии освен всичко предоставят най-добрите решения и за съхранението на тези издания.

Като начало се разработи програма и план, които описват идеята, целта, средствата (избор на модул, техника), етапите и резултатите.

Всички те са одобрени от Научно-изследователския център на Аграрния университет и след решение на Академичния съвет се финансират дейностите по реализирането на Дигиталната библиотека като вътрешен проект на университета.

1. Осигуряване на техника

Във връзка с процесите по дигитализация се сключи споразумение за сътрудничество за една година между Аграрен университет и Регионален археологически музей Пловдив, който предоставя Book scener A3 Copibook Cobalt, нужен за сканирането на книгите. От своя страна, Университетската библиотека осигурява актуална информация до онлайн ресурсите си по абонамент, както и дарява литература по история и археология.

На 22 март 2018 г. проектът стартира с обучение по сканиране на библиотечните документи и работа с техниката, което се проведе в библиотеката на Регионалния археологически музей – Пловдив. Това сътрудничество е пример за успешно междуинституционално партньорство и обмен. То доказва, че това е правилният начин в нашето съвремие за реализирането на инициативи от национален и глобален характер.

2. Осигуряване на програмен продукт

За описване на библиотечните документи и сканираните им обекти се избра модулет „Европеана – Дигитална библиотека“ от програмния продукт „Автоматизирана библиотека“ на фирма „РС-ТМ“, която обслужва библиотеката. Чрез него дигиталните колекции ще могат да се показват в интернет през уеб сайта на Аграрния университет – Пловдив. Също така те ще бъдат видими и в европейската интернет платформа Европеана – най-голямата дигитална библиотека, музей и културен архив.

Модулет се състои от две части: първата използва операционна система Windows и стандартен IIS – сървър, който показва съдържанието в уеб. Втората част конвертира данните от АВ в Dublin Core, използван досега от Европеана, като предстои да се разработят в новия формат EDM.

3. Създаване на дигитални колекции

В Дигиталната библиотека ще се включат стари издания във вид на книги и периодика, както и отпечатъци, отговарящи на критериите за обособяването им като редки и ценни, посочени по-горе.

Като първи етап от проекта се започна със сканирането и извеждането на книги на български език от 1879 до 1944 г. Те са разпределени в 7 колекции, засягащи най-общо областите на аграрните науки: Аграрна наука – общо земеделие, агрометеорология, годишници, наръчници, указания; Агротехника; Животновъдство; Земеделска техника; Лозарство и Градинарство; Растениевъдство; Растителна защита.

Като следващ етап ще бъдат включени и периодичните издания на български език за периода 1879 – 1944. Най-ценното от тях е в. Орало – орган на Българското земеделско дружество от 1895 г. През 2019 г. се планира да се продължи проектът със сканиране вече на изданията на чужди езици, които представляват рядкост в областта на аграрните науки.

4. Резултати

За два месеца от стартирането на проекта на 22 март 2018 г. са сканирани, обработени и включени в Дигиталната библиотека близо 300 библиотечни документа във вид на книги и отпечатъци. Те са достъпни чрез уеб страницата на Аграрния университет през библиотеката се отваря Дигитална библиотека – фонд „Книги“.

Подредени са по съдържание и по седемте колекции, позволява отваряне на пълен текст и включва индекси по автор, по заглавие, по предметни рубрики и по ключови думи. Друга възможност за търсене в Дигиталната библиотека е чрез електронния каталог на библиотеката, който също е достъпен през уеб страницата на университета.

При вписване на „дигитална библиотека“ ще се покажат всички въведени документи до момента на търсенето и под всяко заглавие има пълен текст и дигитално копие. Ако се кликне върху „дигитално копие“ ще се отворят библиографските данни на съответното издание и пълният текст, като отправя и автоматично към Дигиталната библиотека.

Какво предстои и очаквания

Това, което предстои е да се сканират периодичните издания на български език за периода 1879 – 1944 и да се сканират и обработят всички редки агрономически издания на чужди езици от XVIII до XIX век. По този начин дигиталната колекция ще бъде пълна и достъпна за потребителите на Университетската библиотека.

Поетапно тези издания ще бъдат включени в европейската платформа Европеана чрез програмния продукт на фирма „РС-ТМ“. Очакванията ни са свързани пряко и с поставените цели – правилно съхранение, опазване и популяризиране на редките и ценни издания на Библиотеката на Аграрния университет – Пловдив.

Като първа университетска библиотека от Пловдив, създаваща дигитална колекция от редки издания, се надяваме това да послужи като подходяща база за изграждане в бъдеще на своден каталог на книжното богатство на университетските библиотеки от Пловдивска област и по този начин то да бъде популяризирано и достъпно в интернет пространството.